

17.IX.2015 , de la D. Diakov:

Dragă Leo!

Am primit coletul cu cele două volume ale lui Osip Mandelștam, pe care le-ai tradus. Deja acest factor al culturii universale (iar orice legături culturale internaționale aparțin, indiscutabil, culturii universale) va intra ca o pagină aparte în spațiul literar voronejian. Vă sunt nespuse de recunoscător, mulțumindu-Vă cordial și sincer. Antologia este editată măiestrit, contând mult că o însoțiți cu o prefață consistentă. Dar, vai, eu nu cunosc minunata limbă română! Astfel că sunt privat de posibilitatea de a mă familiariza cu bogăția de imagini din traduceri Dvs., însă, citind cu voce tare câteva pagini, am reușit, cred, să percep melodia și nervul versului mandelștamian.

Anul viitor, la noi e declarat al lui Mandelștam și eu voi face tot posibilul pentru ca, la nivel oficial, să Vă invităm.

Aș dori ca, înaintea grupajului de poeme care va apărea în almanah, să vă prezint cititorilor noștri. În contextul dat, am a vă adresa o întrebare: „Care sunt asociațiile care Vă vin în minte la auzul cuvântului *Voronej*?”

18.IX.2015, L.B.:

Care sunt asociațiile, ce îmi apar în imaginație la auzul cuvântului „Voronej”?

În primul rând, sunt cele legate de destine de scriitori. Un timp, printre cărțile mai speciale din biblioteca mea personală, se afla (se mai află) volumul de *Opere alese* al lui Ivan Nikitin, care apăruse la Voronej în 1949. Odată cu valoarea lui poetică, el îmi este scump și pentru că anul 1949 este... scuzați lipsa-mi de modestie... – și anul meu de naștere. Deci, iată o asociație „lăaturalnică” egocentrică legată de o carte de anticariat... Apoi am aflat că cele mai timpurii texte ale lui Nikitin sunt din 1849. Prin urmare, din nou implicit, găseam alte asociații de legătură cu triumfala mea apariție pe lume: să vezi, undeva pe glob, cu o sută de ani până la mine, un Poet scria versuri! Unul dintre miile sau poate chiar milioanele de poeți din întreaga lume. Bineînțeles, acest lucru îi făcea plăcere și oarecum îl flata pe un adolescent ca mine care el însuși jindua să pătrundă în poezie, încercând să lege evenimentele universale cu mărunțelele sale întâmplări personale...

Să mai dau un exemplu. Dat fiind că eu sunt născut pe 5 ianuarie, cum nu m-aș fi mândrit că, pe 10 ianuarie, anul 49 î. Hr., până să treacă Rubiconul, Iulius Cezar exclamase celebrele *Alea jacta est*? Erau cuvinte înaripate și au zburat repede prin lume.

Autoironic cumpănind (pentru că noi suntem liberi să procedăm cum dorim), situația aceasta trezește, puțin spus, zâmbetul, deoarece, posibil, marile evenimente universale, nu au absolut nimic în comun cu anul meu 1949...

Dar nu vă grăbiți să acceptați o atare concluzie. Să luăm în calcul așa-numitul „Butterfly effect! – „Efectul fluturelui”, ca o influență a unui fenomen asupra altora, acestea aflate la distanțe incomensurabile și imprevizibilele urmări ale unei astfel de interacțiuni... Firește, din toate astea mie unuia îmi place fantastic-metaforicul spirit al *Efectului fluturelui*.

Dar să ne referim și la alte asociații voronejiene. În 1981, eu am tradus nuvela „Dragostea lui Mitea” a lui Ivan Bunin, primul laureat Nobel rus pentru literatură. Iar Bunin s-a născut la Voronej.

Apoi cum să nu-ți amintești că, pornind din rusescul Voronej, în orașul românesc Ploiești s-a stabilit familia bunicilor și a mamei marelui poet Nichita Stănescu?!

Au o nemijlocită legătură cu orașul dvs. și cele două volume ale lui Osip Mandelștam, pe care le-am tradus și le-am editat la București, din care se remarcă amplul grupaj „Caietele din Voronej”, care au constituit cântecul de lebdă al poetului. Să ne amintim:

Trebuie să trăiesc, chiar dacă de două ori am murit,

Mă vei scăpa pe jos sau mă vei pierde-pierit,

Mă vei scăpa pe jos sau mă vei întoarce, – Voronej – nebunie, Voronej – corb, cuțit...

În final, vin câteva asociații toponimice, pe care le trezește celebra melodie a lui Salvatore Adamo „Tombe la neige”. „Neige” și „Voronej”. Adică, zăpadă și Voronej. Și corbii căzând în zăpadă. Sau ca într-un vers de Anna Ahmatova, care venise să-l viziteze pe surghiunitul Osip Mandelștam, în februarie 1936: „Iar peste zăpada și Petru din Voronej – ciorile...” Totul e poezie. (Jocul asociativ pornește de la faptul că, în rusește, „Voron” înseamnă „corb, cioară” – *n.m.*)

Te salut, Voronej!

19.IX.2015, din mesajul lui D. Diakov:

De altfel, Voronejul și România sunt legate și printr-o altă asociație, despre care, acum 9 ani, eu am scris într-un ziar democratic regional, la care am fost redactor-șef mai mult timp. Am decis să vă trimit spre judecată și acest text despre orașul Gheorghiu-Dej din Rusia.

19.IX.2015, lui D. Diakov:

Vă mulțumesc pentru articolul temeinic documentat despre orașul sovietic din regiunea Voronej, care purta numele lui Gheorghiu-Dej. Să știți că mi s-a părut și mie interesant faptul, chiar am scris niște notații laconice pe blogul meu personal (vezi: <http://leo-butnaru.blogspot.md/search?q=Gheorghiu-Dej>).

Iată un mic extras din notațiile mele:

Îmi amintesc că de orașul sovietic... Gheorghiu-Dej am aflat în Crimeea, la Koktebel, acum vreo patru ani, pe când mai era teritoriu ucrainean, de la un coleg din Moscova. Iar Google îmi spusese că acea localitate urbană inițial fusese un sat, pre nume Liski, la cam o sută de kilometri sud de Voronej, pe malul drept al Donului. Azi e un nod feroviar important. Între 1923-1942, s-a numit Svoboda (Libertatea). Re-rebotezat în 1965, dându-i-se numele lui Gheorghiu-Dej care, se spunea în nota topografică: „... a fost secretar general al PCR. Nu poți crede că cineva mai ține minte meritele sale față de patria mamă și față de mișcarea comunistă internațională. Față de URSS – cu atât mai mult... Liski s-a învrednicit de atare onoare probabil din considerentul că, în tinerețe, Gheorghiu-Dej a fost electrician la căile ferate... Greu de spus cum se numeau, după redenumire, locuitorii acestui orașel: gheorghiuidejiști, așa ceva?”

Întrebarea era valabilă până la 1991, când Liski și-a recăpătat numele de origine. (Adio, tovarășe Dej!) Însă etimologia acestui termen nu o dă niciunul din celebrele dicționare – Dal, Ojegov, Efremov, Fasmer... Dar, așa cum e antrenant să mai cercetezi prin fișierele web, când nu te îndeamnă-nu te cheamă nicio grabă anume, eu dau de termenul „liska”, ucrainean, gândindu-mă că, la plural, ar putea fi „liski”. Liska înseamnă lișiță. De ce nu ar fi lișițe acolo, pe Don, Liski fiind și un port fluvial important?... (Asta așa, ca să-i ajut pe... ruși...) Iar regiunea Voronej e una de permanentă intersecție istorică, etnică, până acum doi ani – „frățescă” dintre ruși și ucraineni...

20. IX.2015, lui D. Diakov:

În tratarea subiectului despre fostul oraș rusesc Gheorghiu-Dej folosiți o documentare atât de vastă, încât v-ar invidia orice istoric!

Iată și unele precizări:

În text: Vasile Lucu. Corect: Vasile Luca.

În text: Daftana. Corect: Doftana.

Gheorghiu-Dej a studiat la gimnaziul din orașelul Moinești, unde s-a născut și protagonistul dadaismului Tristan Tzara. La dvs. el iese că a fost în genere fără studii. Se

mai întâmplă.

31.XII.2015, de la D. Diakov:

La mulți ani! Fie ca 2016 să vă aducă multe împliniri în creație și noi bucurii. Transmiteți, vă rog, cele mai cordiale felicitări rudelor și apropiaților Dvs. Să aveți în familie, în casă dragoste și prosperitate, iar peste Moldova și România nîcîcînd să nu se adune norii grei ai politicii și economiei.

31.XII.2015, lui D. Diakov:

Dragă Dmitri,

Almanahul „Iamskaia sloboda” a ajuns la Chișinău! Chișinău, e pe masa mea, mulțumesc! E o ediție serioasă, demnă de rafturile celor mai exigente biblioteci. Felicitări! Să aveți toți ai casei și prietenii domniilor voastre un an 2016 rodnic, minunat!

P.S. De altfel, în Parlamentul din Chișinău, aveți un tiz, Dumitru Diakov, președintele de onoare al Partidului Democrat. Noi, născuți în același an, se poate spune că am rămas prieteni, când nu e vorba de politică. În realitate, numele lor a fost Diaconu, însă, în timpul deportărilor (bezmetica luptă a bolșevicilor cu chiaburimea ...), el a fost rusificat.

10.I.2016, de la D. Diakov:

...În ce privește tizul meu, președinte de onoare al Partidului Democrat din Moldova, eu știu demult despre el. Încă pe timpurile studenției mele la facultatea de drept a Universității din Voronej (începutul anilor 80), el era corespondentul special al ziarului „Komsomolskaia pravda”. Iar rudele noastre îndepărtate din Ucraina le scria părinților mei despre faptul că ar fi citit în acest ziar textele... mele.

De altfel, în spița noastră au existat de asemenea deportați, e adevărat, nu prea departe, în Tambov...

27.VI.2016, de la D. Diakov:

...La Voronej, în primele două săptămâni ale lunii iunie, a avut loc festivalul tradițional dedicat lui Andrei Platonov. Iar unele dintre cele mai eclatante impresii din vastul program ni le-a oferit spectacolul „Rinocerii” după piesa lui Eugen Ionesco, prezentat de Teatrul Național din Craiova în montare eminentului regizor Robert Wilson. Eu și cu soția am avut marele noroc să vedem acest spectacol. Exceptional!

Însă oricât de importantă ar fi această informație, pentru Dvs. noi avem o alta demnă de toată atenția... În perioada 7-9 noiembrie la noi vor avea loc „Colocviile madelștamiene”, la care vă invităm. Atașăm programul. Vom fi nespuse de bucuroși să vă avem printre participanți.

27.VI.2016, lui D. Diakov:

...Sunt bucuros de a fi primit noutăți atât de... consistente! Da, Ionescu a fost și rămâne foarte actual, îl iubim și noi mult. La Chișinău, există teatrul „Eugen Ionesco”, botezat, să zic așa, prin acordul personal al marelui dramaturg printr-o scrisoare-încuviințare.

Celor două volume ale lui Mandelștam, pe care vi le-am expediat, li se vor alătura alte două ale lui Daniil Harms, care urmează să apară zilele acestea la București. Ar mai trebui să spun, probabil, că efectele legăturilor mele cu literatura rusă sunt destul de propice: pentru marea antologie „Panorama poeziei avangardei ruse” am primit Premiul pentru Traduceri al Uniunii Scriitorilor din România.

Accept cu plăcere invitația de a participa la forumul madelștamian.

Nichita, născut în 1933 la Ploiești, cu mama sa Tatiana, născută în 1910 la Voronej

Dar să ne referim și la alte asociații voronejiene. În 1981, eu am tradus nuvela „Dragostea lui Mitea” a lui Ivan Bunin, primul laureat Nobel rus pentru literatură. Iar Bunin s-a născut la Voronej.

Mircea Bârsilă

Scriitura sa eseistică pare a avea ca model textele poetico-filosofice (teoretice) ale presocraticilor. Apelând la comparații, metafore și analogii, el izbutește să confere noțiunilor și conceptelor abordate o surprinzătoare adâncime. Aspectul scânteietor al formulărilor eseist-poematice și efervescența ideatică salvează demonstrația de înetinea ale amplelor studii de specialitate și, respectiv, de limitele pe care le incumbă științifică precizie terminologică.

Mircea Bârsilă

eseu

Eseurile lui Nichita Stănescu

Eseurile lui Nichita Stănescu despre poezie din volumul *Fiziologia poeziei* (Editura Eminescu, 1990) se caracterizează printr-o irumpere a propriei sensibilități în discurs. Astfel, enunțul se dedublează: oscilează între un sens literal și unul figurat, ceea ce duce la elasticizarea „poematică” a mizei teoretice propriu-zise. Prin urmare, centrul de greutate al enunțului se mută în „spațiul” subînțelesurilor, care trebuie deduse.

Concepția *explicită* despre poezie a lui Nichita Stănescu are, din punct de vedere formal, un caracter *fragmentar*. Pe de altă parte, poetul, în ipostaza de teoretician, refuză, atât cât se poate, ariditatea limbajului analitic, preferând abordarea unor probleme teoretice într-un mod ce permite substituirea sensului literal printr-un termen sau printr-o formulare de factură tropologică: „Gândirea este o formă a foamei. În acest sens, timpul este distanță dintre gură și hrană, între sus și jos” (p. 85).

Nichita Stănescu spune „în fugă” lucruri de o maximă importanță teoretică și care conțin, în subtextul lor, chiar atitudini polemice. Elocvent în acest sens este fragmentul în care este pusă între paranteze concepția mai veche despre problema *sincerității*, a autenticității experienței reale (naturale) și cea a experienței estetice, adică problema concordanței dintre fenomenul ca atare și realitatea sa estetică (dintre realul obiectiv și realul artistic): „Mai întâi, din punctul de vedere al problemei noastre, fantezia nu poate fi nici sinceră, nici nesinceră, dar oricum prin ineditul ei, este proaspătă. De asemenea, ea declanșează în artă sentimentul sincerității și al autenticului. În poezie, spre diferență de fenomenul psihologic declanșat de real, nu avem de-a face cu sinceritatea ca o construcție logică și pasională, ci cu sentimentul sincerității; nu avem de-a face cu prospețimea ca fenomen de înnoire naturală, ci cu sentimentul prospețimii; nu avem de-a face cu autenticitatea înțeleasă ca o concordanță dintre fenomen și expresia lui în cuvinte, ci cu sentimentul autenticității. Toate decurg din fantezie, fantezia, ea însăși, nefiind un sentiment, ci un limbaj, limbajul specific poeziei” (p. 511). Nichita Stănescu face aluzie, aici, la caracterul *imaginar* al artei, la *irealitatea* operei de artă și la substratul convenției imanente al acesteia, la dublul caracter al artei întemeiat pe echivalență sau pe analogie, altfel spus, pe „ca și cum-ul” pe care-l incumbă experiența estetică.

Însăși problema *adevărului* în artă este pusă într-o ecuație deosebit de modernă, de vreme ce Nichita Stănescu afirmă că „poetul nu urmărește să afle adevărul, ci *sentimentul de adevăr*” (p. 511).

Un astfel de sentiment este menit să transforme principiul de care depinde diferența dintre Frumos și Adevăr într-o relație ce presupune concilierea celor două tipuri de gândire, aparent, incompatibile: procesul logic de tatonare a adevărului, prin filosofie și știință, și cel specific artelor: „un proces care se mișcă într-un domeniu extralogic prin datele sale” (Theodor W. Adorno, *Teoria estetică*, Ed. Paralela 45, 2005, p. 194).

Pe de altă parte, varietatea punctelor de vedere și jocul acestora și al analogiilor se circumscriu unui registru specific: cel al „teatrului rostirii”. Nichita Stănescu nu suportă constrângerile aride ale exprimării conceptuale (științifice) și nu poate să facă față ispitei de a pune în act limba și de a anula, fără nici un efort, opoziția dintre limbajul poetic și cel științific, dintre ludica atitudine poetică și seriozitatea pe care o incumbă demersul analitic. Altfel spus,

judcățile și meditațiile sale teoretice (estetice) nu au un conținut foarte precis. Au, în schimb, prin luciditatea și profunzimea lor, statutul unor intuiții și observații de o mare acuitate ideatică. Ceea ce contează, în primul rând, unde adevărul se lasă ademenit de mirajele subiectivității, nu ține de rigoarea travaliului științific, ci de bucuria de a lăsa frazei și gândului o infinită libertate. Așa se face că în încercarea de a gândi „ceva nou”, Nichita Stănescu „alunecă” mereu de la premiză, rămânând totuși, în orizontul acesteia, interesat mai degrabă de adâncirea problematicii din unghiuri imprevizibile, decât de lenta și plictisitoare analiză a ei. Aproape de fiecare dată, elanul analitic ricoșează în superbe efecte estetice.

Eseurile lui Nichita Stănescu și, respectiv, răspunsurile date în interviuri cuprind nenumărate referiri și considerații asupra limbajului poetic, asupra raportului dintre poezie și cuvinte, asupra sentimentelor ca bază reală a poeziei, asupra mesajului poetic, asupra condiției poetului, asupra poeziei „ocasionale” (inspirate), asupra poeziei pulsatorii, asupra impersonalității în poezie, asupra construcției cârților de poezie, asupra statutului pe care îl are „necuvântul” în poezie etc.

Multe dintre ideile „teoretice” sunt încorporate în propriile poezii. Într-un fragment din „Pagini de jurnal” (p. 403) însuși poetul sublinia faptul că între eseurile și poeziile sale este o strânsă legătură. Elocvent în această privință este raportul dintre poezia *Nod 28* și teoria lui Nichita Stănescu despre „starea de grație” ca manifestare spirituală **daimonică**: „După ce-am învățat tot ce se poate învăța din arta poeziei, căci arta poeziei are o parte care ține de măiestrie și de măestri, iar cealaltă ține de **daimon**, cum zice Socrate, pe care îl cred că fiecare om are un daimon al lui, îl cred pentru că eu am un daimon al meu și îl simt când vine la mine și mă părăsește, și, asta face parte din portretul meu fiziologic, deci, atunci când văd cuvântul scris, apar ca într-o schemă fizică toate valențele posibile ale acestuia. Textul iese de o calofilie și de un stilism perfect, dar de o totală lipsă de feeling, căci, uneori, în poezie, feelingul este una dintre formele de manifestare ale daimonicului”. (Antimetafizica, Ed. Cartea Românească, 1985, p. 147).

În poezia „*Nod 28*”, motivul *daimonului* este utilizat pentru descrierea tulburătorului act de creație. În asemenea clipe, trupul devine „gazda” misterioasei fături a cărei devastatoare prezență dereglează firescul statut existențial al poetului, instituind o stare de criză maximă la nivelul ambelor planuri ale ființei, cel fizic și cel spiritual: „Daimonul meu vine de departe/în gazda făturii mele,/ eu știu când vine căci mă izbește/cu ploi de stele,/ îmi umflă gleznele, țîtoarele mersului,/îmi pâlpaie inima ca pe o flacără,/îmi usucă limba ca pe un deșert sălbatic/pe care numai leul din leoaică se adapă,/îmi spulberă ochii ca pe două spurcăciuni ale vederii,/se șterge cu spâncenele mele,/își pune el cuvântul lui în creierul meu,/ albindu-l cum cerul le-a albit pe stele”.

În viziunea sa lirică, poezia, adusă de rudrianica (însăimântătoarea) făptură imaginară, este rodul unei stări de „posesiune”, care-i zguduie, până în cele mai adânci străfunduri, ființa. „Vizita” este scurtă, iar enigmaticul „musafir”, care provoacă o insuportabilă criză susținută, textual, de verbe „mă izbește”, „îmi umflă”, „îmi usucă”, „îmi spulberă” și de seria comparațiilor („îmi pâlpiie inima ca o flacără”, „îmi usucă limba ca pe un deșert

sălbatic”, „îmi spulberă ochii ca pe două spurcăciuni ale vederii”) uită să spună de ce a venit, lăsând ca amintire, în creierul poetului, al gazdei, doar versul poleit cu aur: „se șterge el cu spâncenele mele,/ își pune el cuvântul lui în creierul meu,/albindu-l cum cerul le-a albit pe stele/și uită să spună de ce a venit/ și pleacă mai falnic decât tot universul/și mie îmi lasă ca amintire doar versul/și cuvântul aurit/și se duce și mă lasă/și de mine nici că-i pasă;/de mine care-i care-i sunt casă,/bărbat țepăn și zâmbit.”

Amintirea (*urma*) ciudatei și vijelioasei vizite este însuși versul „aurit”, adică versul *inspirat*, revelat, ce cuprinde adevărul în enigma sa: adevărul pe care daimonul i-l arată pentru a-l ascunde (acesta este, în fond, și rostul poeziei!). În *Nod 28*, tema – romantică – a caracterului demonic al actului poetic și, respectiv, a poetului care creează, la fel ca șamanii sau ca poeții arhaici, în stare de *transă*, fuzionează cu moderna concepție despre *umilința* poetului inspirat : care, în secundaritatea sa, trebuie să repete ceea ce i-a fost suflat (la ureche) de o entitate divină. Suferința, perplexitatea și ulterioara stare de vid lăuntric sunt aspecte constitutive ale magicei transformări a energiei demonice într-o creație pozitivă, „binefecătoare”, solară, (aurită).

Ca expresie a ieșirii din sine a divinității, demonicul nu este lipsit de o latură *pozitivă*. Inconștient și, într-o mare măsură, pozitive, manifestările demonicului diferă de cele negative ale *drăcescului*. Prin elementul său pozitiv, demonicul, care este dincolo de bine și rău, se deosebește de *satanic*, acesta fiind întotdeauna, distrugător, negativ, anti-divin. Sub aspectul său pozitiv, orice manifestare demonică se încorporează ordinii divine. Vraja, farmecul frumuseții unei poezii și a artei în genere sunt obținute, așa cum susținea Goethe, prin *sublimarea demonicului*. Viziunea lui Goethe despre caracterul irațional (magic) al vrajei specifice artei este tipic *romantică*. (vezi Lucian Blaga, *Daimonion*, Editura Societatea de mâine, Cluj, 1930).

Nichita Stănescu folosește nenumărate idei „străine” din felurite domenii: fizică, istorie, chimie, filosofie inclusiv matematică. Ceea ce îi este specific lui Nichita Stănescu ține de modul original de a le „însângera”, de „a trăi” respectivele idei și de a le da o viață nouă la care nu speraseră vreodată.

Atât fragmentarismul, cât și lirismul „sistemului” său estetic îi oferă poetului libertatea de a uza de o logică orientată spre acceptarea surprizei și a tăierii, cu abilitate, a nodurilor gordiene.

În ansamblu, verdictele și „descoperirile” teoretice ale lui Nichita Stănescu beneficiază de ofertele îngemănării dintre logica discursivă și fidelitatea față de gândirea poetică în genere și, desigur, și față de propriul *poiein*.

Scriitura sa eseistică pare a avea ca model textele poetico-filosofice (teoretice) ale presocraticilor. Apelând la comparații, metafore și analogii, el izbutește să confere noțiunilor și conceptelor abordate o surprinzătoare adâncime. Aspectul scânteietor al formulărilor eseist-poematice și efervescența ideatică salvează demonstrația de înetinea ale amplelor studii de specialitate și, respectiv, de limitele pe care le incumbă științifică precizie terminologică.

Așa cum observa Alexandru Condeescu în prefața la *Fiziologia poeziei* (p.7) „opera poetică a lui Nichita Stănescu a fost întotdeauna dublată de o foarte lucidă conștiință *poietică* și de o permanentă meditație asupra condiției creației și creatorului”.

Siberia, la limită

Ca mulți alți poeți optzeciști, Emilian Marcu scrie deopotrivă și roman, alături de Nichita Danilov, Adrian Alui Gheorghe, Gabriel Chifu, Octavian Soviany, Ștefan Mitroi, Gellu Dorian etc. Ca poet Emilian Marcu este egal cu sine, fără prea mari ruperi de ritm, credincios îndeobște poeziei care l-a consacrat la sfârșitul anilor 70. Dar, ca romancier, aș zice că e într-o continuă căutare și evoluează de la o carte la alta. Între 2005 și 2010 a publicat o tetralogie (1100 de pagini!): *Suburbii municipale*, un roman poetic, atemporal și fără fir epic propriu-zis, trimițând la o lume plină de enigme și simboluri deopotrivă, punând accent preponderent pe caligrafie, pe stil, decât pe substanță epică.

Nimic din toate acestea în romanul *Tobele mute* (Editura PIM, Iași, 2014), lirismul dispăre aproape total aici, fiind vorba de o narațiune realistă, crud-realistă. Aici, acțiunea se petrece într-un sat-lagăr din taigaua siberiană, sat construit într-o pădure dintr-o „imensitate de zăpadă eternă”, unde vreo 200 de familii au fost exilate de prin toate colțurile Uniunii Sovietice staliniste, „încât nu se înțelegeau unii cu alții în niciun fel. Părea că acolo se făcuse un fel de Turn Babel, o împletire stranie de graiuri”. Satul se afla la 30 de kilometri de cea mai apropiată așezare liberă, Ivanovka, un cătun de câteva case cu nimic mai presus decât izbele din satul lagăr, iar față de orașe se afla la sute de kilometri, cu excepția orașului-port (60-70 de kilometri) unde se trimitea lemnul de mestecăn exploatat de prizonieri pentru a fi transportat cu șlepurile la prelucrat în țară și de unde le mai veneau alimente, dar și arar – e adevărat - controale de partid și de stat. Așadar, avem de-a face cu o lume închisă, izolată, dar aproape fără țăruri, fără garduri și unde prizonierii nu se află sub pază pentru că „nici Dumnezeu nu ar avea unde fugi de aci, din acest capăt de lume, de unde începe sfârșitul pământului și începutul lumii de pe tărâmul celălalt”. Marcu vorbește la început de un timp încremenit, înghețat care e totuși traversat de un personaj, aș zice generic, numit Ioan Alnimănu. Cele 200 de familii (fără familie!) fac o familie mai mare împreună și se gospodăresc cum pot, în special făcând troc, schimbând prin intermediul lui Colea

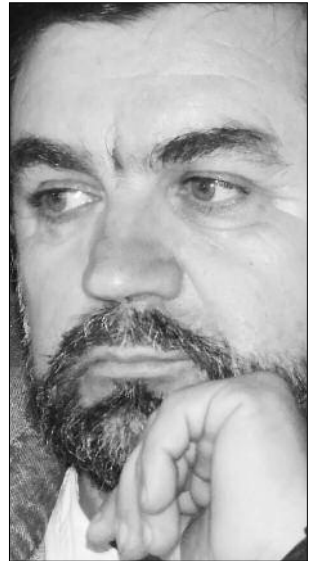
Trifonov, locțiitorul comandantului lagărului, blănurile de jder, de castor sau de urs, ciupercile murate și butoiașele cu icre – toate acestea produse în lagăr - pe ciorapi, carne, vodcă, creme pentru uzul femeilor, Trifonov fiind cel care face legătura lagărului cu exteriorul, de fapt doar cu orașul port... În situația asta limită, satul are parte totuși de mici drame, de povești de dragoste, de muncă normată, de mică corupție, de conflicte mai mari sau mai insignifiante, comunitatea fiind copia fidelă în mic a unei țări în austeritate, a unei capitale, a unui oraș.

Cum ziceam, Ioan Alnimănu (cărui i se mai spune ba Ionică, ba Ivan) este personajul care traversează romanul, un orfan născut în lagăr și rămas chiar al nimănu (așa cum îl trece, îl botează în catastif Aliluievici, comandantul lagărului) de la patru ani, în împrejurări învăluite în ceață. El are parte de o trecere abruptă din copilărie în tinerețe. Adolescent fiind, virilitatea lui, de care nu e conștient, este observată repede și exploatată de femeile din comunitate, femei fără bărbați de ani de zile. Ioan este violat zilnic de Katiușa Vasilevna, bucătăreasa satului, în condiții de promiscuitate, pe sacii cu carne de cal aburindă din magazie. Dar, ea se simte împlinită ca femeie abia acum, cunoscându-l pe Ionică, deși îi trecuseră prin pat nenumărați bărbați. Iar Ioan Alnimănu se lasă folosit ca un obiect oarecare, ca o păpușă, rămânând personajul candid până la capăt, un sfânt într-o lume abrutizată de muncă și de foame și de nevoi și de lipsa de libertate. După ce i se ia mânzul viu primit cadou, primește un căluț de lemn, iar el nutrește convingerea că acesta va învia într-o bună zi. Singura lui călătorie în afara lagărului este o escapadă semiclandestină, dus de locțiitorul comandantului, în orașul port, care „capătă pentru el o valoare inițiativă, dându-și seama că orizontul este mult mai larg decât pare”, după cum subliniază Vasile Spiridon într-o cronică din *Convorbiri Literare*. Dar, în finalul romanului, după moartea lui Stalin, prizonierii sunt eliberați, satul-lagăr abandonat pare a fi Zona lui Tarkovski (mă rog, a fraților Strugațki): „Unelte diferite, bucăți de tablă ruginită și bucăți de scândură prost geluită, butoaie goale, un camion cu trei roți, un tractor răsturnat pe o rână stăteau

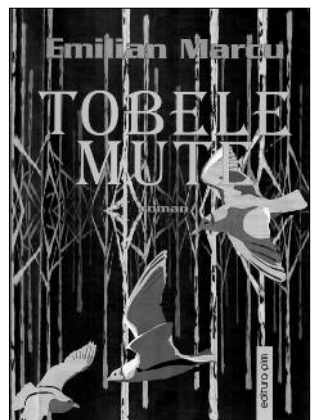
stinghere prin fel de fel de cotloane. Fuseseră lăsate toate la voia întâmplării...” Însă Ioan Alnimănu – proaspăt însurat și proaspăt tată - rămâne în satul-lagăr să-și facă propria casă și familie. „Temelia casei trebuia să fie cea a unui început de sat, a unui început de lume liberă, acolo, la poarta satului-lagăr, temelia unui început de lume, cu adevărat nouă, pentru fiul lor”. E finalul luminos al romanului, luminos cât poate fi în condițiile date, dar, mai ales, e vorba aici chiar de cheia romanului: meditația despre relativitatea libertății: „Aici, așa gândea și Alia (tânără soție a lui Ioan; n.m. DAD), începea lumea cea nouă, aici, și ridică spre soare pruncul abia născut./.../ ...vom ridica un sat liber aici în inima Siberiei, zise Ioan Alnimănu”. Care este diferența dintre reclusiune și libertate? Cei câțiva metri dintre fostul lagăr și viitoarea curte a noii case? Lipsa comandanților și a comisarilor militari? Nu-i aștepta aceeași muncă și aceeași izolare? Destinul unora dintre ei le e pecetluit: „Unde să mai mergem? Cine mai știe de noi după atâta amar de vreme?” Acest final poate fi începutul unui nou, a unui volum doi, cine știe.

Impresionează în roman galeria de personaje, îndeosebi cea a personajelor feminine, bine conturată, cu conflictele dintre ele bine conduse, dar și cu fondul de umanitate care ține unită comunitatea în condițiile de viață extreme în care supraviețuiau.

Pentru romanul său, Emilian Marcu și-a ales un subiect riscant, construind pe o lume străină, riscant, zic, pentru că exista pericolul să se strecoare note false în prezentarea unei lumi descrisă până acum de romancieri ruși de mare forță narativă, mai ales cei din așa-numita grupare a prozatorilor siberieni: Viktor Astafiev, Cinghiz Aitmatov, Valentin Rasputin, Vasili Sukșin... Acestuia din urmă, sunt sigur că i-ar fi plăcut romanul *Tobele mute*, nu doar pentru că nu are note false, dar și pentru pronunțata lui dimensiune cinematografică. (Un roman cu acțiune în Rusia al unui congener este *Gde Buharest?* al regretatului Constantin Stan, dar acesta e scris în registru satiric). De altfel, cred că dacă Slava Ross – realizatorul faimosului film *Siberia, mon amour* - ar cunoaște romanul, sunt sigur că-ar fi tentat să-l ecranizeze.

Cititorul de roman

Alte romane recente primite la redacție

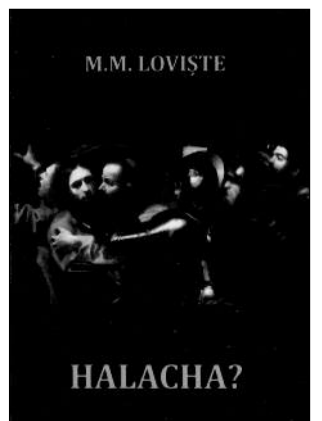
Ioan Florian Stanciu – *Cinema Orient* (Editura Junimea, Iași, 2016)

În prefață („cuvântul însoțitor”), criticul Ioan Holban vede în apariția romanului „un eveniment editorial de excepție”, „unul din romanele cele mai importante din stricta noastră actualitate literară: prin tema sa, scriitura, modernitatea și rigoarea construcției narative, umorul și echilibrul fin menținut între percepția contemporană și atitudinea autorului în legătură cu o epocă sinistă din istoria recentă a lumii țărănești de la noi”. Și, mai crede criticul: „Ioan Florian Stanciu e un foarte bun povestitor care pare că și-a făcut ucenicia la școala prozatorilor moldoveni, păstrând adesea respirația largă, ozonul, gustul de pelin și mierea trecutului din fraza sadoveniană”. Într-o prezentare pe care ne-o trimite romancierul odată cu cartea, IFS ne spune că „romanul evocă colectivizarea tragi-comică a regiunii Constanța. Întrucât după 1957, adică imediat ce, în chiar sânul cu șerpi al PMR, se rezolvaseră, tot cu bâta și glonțul, unele disensiuni interne, prin anihilarea subită a deviaționiștilor de dreapta, s-a și luat hotărârea de a se accelera procesul de transformare socialistă a agriculturii, urmând ca regiunea turcită a Constanței să devină, triumfal, prima regiune în întregime colectivizată a noii republici integral sovietizată”. Și: „De aceea, pe post de Gingiz Han, a fost trimis dincolo de Dunăre tânărul de mare viitor Nicolae Ceaușescu, iar pe urmele sale, au năvălit ca lăcustele 30 000 de activiști ai partidului, mobilizați de pretutindeni, ca să colinde cu cartea de propagandă și cu pistolul de

lămurire toate satele din nordul Dobrogei...” Cu aceste două texte de promovare, nu ne mai rămâne decât să citim romanul și să ne dăm cu părerea într-un număr viitor.

M. M. Loviște – *Halacha?* (Editura Bibliostar, 2016)

M. M. Loviște este un prozator de respirație largă, cu romane bine încheiate și cu subiecte duse răbdător până la final. În ultima vreme, este preocupat de romane în centrul cărora se află Mântuitorul Iisus. Este cazul volumului *Ucenicii Cuvântului* (2009). Dar și al acestuia de față, titlul acesta *Halacha* însemnând un „cod de legi iudeu care cuprinde șase sute treisprezece porunci (trei sute șazeci și cinci sunt porunci negative, două sute patru zeci și opt sunt porunci pozitive). În traducere ebraică, *Halacha* înseamnă cale de mers.” În postfața intitulată *Divina tăcere*, autorul ne decriptează romanul: „Volumul *Halacha?* își fixează trei repere literare: 1) Atmosfera în care s-a desfășurat acum două mii de ani cel mai mare act de injustiție din întreaga istorie a rasei umane – Procesul lui Iisus. 2) Jocurile politice care au condus la asasinarea lui Iisus prin implicarea în proces a corupției la nivel înalt, cumplitul flagel ce bântuie omenirea de ieri, de azi și de mâine; 3. Prezentarea celei mai neobișnuite forme de apărare în instanță a Fiului lui Dumnezeu – tăcerea”. De văzut cât de originală este viziunea lui M. M. Loviște despre acest important moment din istoria omenirii.

Cartea de poezie

„Deasupra lui Hans” de Liviu MĂȚĂOANU

**(Editura „Paralela 45”, 2016,
Colecția Qpoem)**

Deși aflu de pe internet că este autor al mai multor cărți de poezie, apărute din 1994 încoace, din anul debutului, recunosc că „Deasupra lui Hans” (Editura Paralela 45, 2016, Colecția Qpoem) este primul volum pe care îl citesc din ceea ce a publicat Liviu Mățăoanu. Această târzie descoperire a poeziei lui Liviu Mățăoanu (născut în anul 1968 la Câmpulung Muscel) reprezintă, însă, o surpriză dintre cele mai plăcute, avem de a face cu un poet matur, format, încăpăținat să fie el însuși, neatent la vocile poetice din jur, credibil. Poemele din volumul „Deasupra lui Hans” au un aer de teatralitate, o mișcare de mâști care nu vor să ascundă, ci să sporească posibilitățile ființei umane de a se multiplica la nesfârșit. Melancolia este, la poetul nostru, „o suspendare în imponderabil”, o meditație pe tema evanescenței: „ ... poți să închizi ferestrele/ dinspre stradă / am comandat deja/ unui sculptor o inima de bronz;// pasărea a ieșit prima dată din cuib/ și caută aripi de insecte pe care să scrie / cu un ochi adormit/ versurile de primăvară;// ți-am lăsat destule camere nelocuite/ / / / / pot uneori să îți cânt sub balcon/ pot să îți pun o melodie cu frank zappa/ și să te strig;// este tulburator să vezi cum coboară/ dintre nori pasări negre / pasări albe/ cu aripile strânse(....)”.

În mai toate poemele lui Liviu Mățăoanu sunt versuri fără cuvinte, cuvinte înlocuite prin puncte de suspensie, rupturi de ritm,

abandonarea bruscă a sensului vreunei idei poetice, toate acestea trădează fie tendința poetului de a spune ceva ce nu s-a mai spus, fie imposibilitatea asumată, înțeleasă, de a atinge cerul poeziei, de a-l împunge cu degetul pentru a pipăi vreun înger căzut/ decăzut. Poezia are, astfel, ca mai întotdeauna, structura aisbergului, o treime se vede deasupra apei, e pipăibilă, citibilă, restul de două treimi se tace, nu se arată decât minților care întrevăd (citesc, înțeleg, simt) dincolo de aparențe: „*caut un ton melancolic / oricum un ton moale / cât se poate de moale / povestea este la început despre un avion care/ zbura prea jos / motoarele speriau ființele abia visate; // într-adevăr / este o fântână în piața din centrul orașului/ așa cum am visat / acum ar trebui să treacă o nevestă/ destul de tânără; // / / / peste câmpuri doar va ploua / o ploaie rece de război; / copiii trag după ei ghiozdane grele / printre norii negri păsări negre coboară în linie dreaptă / printre ierburi să se hrănească / uneori copiii se strigă între ei/ cu voce tare / ca niște mecanisme vor întoarce capetele; // în fiecare dimineață iese în balcon/ și privește sub el / o văd aștept și eu să-l văd / în fiecare dimineață/ îmi beau cafeaua liniștit// cu presupunerile atârinate sub balcon; // iese a patra oară / fixează un bărbat/ seara se lasă dincolo de geamuri pe la ferestre lumini răsar/ ca pe o boltă visată; // toată ziua am stat în apropiere aveam în buzunar bilete la / / / dar eu nu m-am mișcat de pe scaun.// toată ziua am stat în apropiere / am urmărit știrile pe un*

ecran/ instalat afară / unii începuseră să se
așeze pe jos/ cu copiii și iubitele în brațe / se
pregăteau să înnopteze acolo// eu mă
așezasem la margine / cât să văd și balcoanele
de deasupra/ mă așteptam să văd sărituri cu
parașuta /
..... / / ;”
(„CAUT UN TON MELANCOLIC/ ORICUM
UN TON MOALE/ CÂT SE POATE).

Încă de la debut, în 1995, Al. Cistelean pune un diagnostic exact poeziei lui Mățăoanu, caracterizare rămasă valabilă și azi: “Liviu Mățăoanu face contrabandă cu melancoliile și își ascunde predispoziția reflexivă într-o scriitură aparent dezlănătă și ostentativ dezarticulată, mizând pe efectul în răspăr al devierilor parentetice și al inconsistenței colocviale a discursului. Scriitura lui uzează și abuzează de tehnici de înșelare, simulând încongruența doar spre a tensiona coerența și lăfăindu-se în sporovăială ca într-un costum prea larg al rigorii meditative.”

Impersonalizarea biografiei proprii – cît și
sincopele din discurs amintesc de maniera
mazilesciană; cum din aceeași zonă (Eugen
Suciu, Aurel Pantea, Ioan Moldovan), a tiraniei
metafizicului, este și voluptatea de a trăi
anonimatul ca o țintă a ființei care tinde să își
părăsească regnul pentru a (re -) deveni o
trestie gînditoare.

Liviu Mățăoanu simulează dinamismul în poezia sa, deși în esență este un spirit imobil, meditativ, care întinde peste tot capcane pentru inspirație. Demonstrația de bază (dacă poezia poate să demonstreze ceva!) e că așteptarea e cea mai frumoasă călătorie.

„Universul Mama” de George Vasile DÂNCU

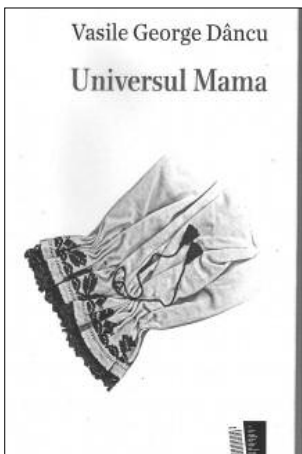
(Casa de Editură Max Blecher, 2015)

Cartea de versuri „Universul Mama” (Casa de Editură Max Blecher, 2015) a lui Vasile George Dâncu este una deconcertantă. E un bocet? E un remember? E un recviem? E un elogiu târziu? Oricum, comentariul la o carte cu și despre mama are doza sa de empatie și se termină cu noi contribuții la o posibilă istorie „fulgurantă” a subiectului din partea oricărui comentator-cititor. Pentru că afecțiunea, starea, iubirea din interiorul relației mamă-copil are cam aceleași coordonate, aceeași inexprimabilă intensitate emoțională stabilită prin relația inițială, ombilicală. Cartea lui Vasile George Dâncu nu face excepție. Dacă în „Amintririle...” lui Ion Creangă George Călinescu vedea „copilăria copilului universal”, în „Universul Mama” cred că avem povestea-portret a mamei care a dat naștere copilului care trăiește copilăria copilului universal. Eckermann notează, în urma unei convorbiri cu Goethe: “Mamele sînt principiul constructiv și conservativ, din care se naște tot ce are viață și formă pe fața pămîntului. Cel ce încetează să trăiască, se întoarce la ele ca natură spirituală, și ele îl păzesc, pînă ce se înfățișează prilejul să intre într-o nouă făptură... Este eterna metamorfoză a existenței terestre, a nașterii și creșterii, a prefacerii și nimicirii...(10 ianuarie 1830). Iar Ernest Bernea spune, traducând înțelepciunea populară, că în interiorul familiei tatăl este „tâmpla casei”, pe când mama este „zidul învelitor”, temelia. „Plecarea” de acasă este, în mitologia individuală, evenimentială, a fiecăruia, determinantă, deopotrivă rană și revoltă. Ruptura de mama, de „temelia” casei, se petrece pentru fiecare într-un anume mod, există pentru fiecare o anecdotă care capătă dimensiuni și conotații cosmice, fiecare pipăie cu tălpile propria cale în felul său. Iată cum e în poezia lui Vasile George Dâncu: „cu busuiocul primit de la tine/ sfărâmat în buzunarul blugilor/ am plecat să cuceresc lumea/ dragă Mamă// mi-ai spus// o să răzbești/ că nu ești tu/ mai prost ca tăta lumea// atunci n-am

înteles nimic din aceste vorbe/ voiam doar să fug de tine cât mai departe/ îmi plăcea plecarea/ dar când am trecut pe lângă părul din fața casei/ bluza de trening mă ardea în spate/ geamantanul de carton devenise foarte greu/ și lumea parcă se răsturnase/ pământul era deasupra mea/ și cerul sub mine/ iar eu mă temeam să nu calc în gol// am fost prând/ elev zilier șantierist golan bătauș rocker/ bețiv boem gagicar învățător student bibliotecar/ cinefiș cafengiu ziarist soldat profesor manager/ familist tată editor// un singur lucru trebuia să învăț/ Mamă/ din viața asta agitată – să mă întorc la timp/ nu am făcut-o/ și tu ai murit// iată cum am ajuns/ mai prost/ ca tăta lumea” (VIII. Plecarea). Orice „plecare” de acasă este, în esență, inițiativă. Orice basm o reiterează. Nichita Stănescu spunea esențializând: „Cel mai lung drum este de acasă până la acasă”. Nimic mai adevărat. Dar fiecare om are calea lui. Drumul lui. Cale regală sau drum închis. O legendă din Africa este, în acest sens, purtătoare de nuanțe de asta și mai convingătoare : “Tatăl și fiul se duseră în pădure să pună capcane. Ajunseră la un drum care arăta a fi bătut de mulți oameni. Fiul spuse : - Am să-mi pun capcanele aici. Tatăl spuse : - Lasă, ăsta e un drum al oamenilor. Fiul spuse : - Am s-o fac totuși. Fiul își puse capcanele în locul acela. A doua zi, fiul îl găsi căzut în capcană pe fratele mamei sale. A doua zi îl găsi în capcană pe tatăl tatălui său. Apoi, a treia zi, pe mama sa... A cincea zi, fiul prinse în capcană drumul însuși. Tatăl spuse : - Lasă-l să fugă! Dacă nu-l lași să fugă nu mai găsim calea pînă în sat. Fiul nu ascultă. Luă drumul, îl făcu sul și-l vîrî în sac. Luă sacul pe umăr. Dar cînd să plece împreună cu tatăl său, nu mai văzură decît niște tufișuri. Nu mai regăsiră satul. În cele din urmă, fiul azvîrli povara pe pămînt. Îndată drumul sări și alergă în sat. Fiul și tatăl fugiră după el. În sat fiul înhăță drumul. Oamenii spuseră : - Acest drum îi aparține fiului, fiindcă el l-a prins. Fiul spuse : - Bine. ăsta e drumul meu și nimeni nu are voie să

meargă pe el! De atunci n-a mai mers nimeni pe acel drum și drumul era foarte trist, iar în cele din urmă a murit”. Când îți moare calea, drumul tău, în ce parte o mai pornești? La capătul oricărui drum, cu care te identifice de fapt, nu se găsește moartea? Făt-Frumos din „Tinerete fără bătrânețe...” este un exemplu concludent în acest caz. Moartea îl aștepta în chichiță. Ca să îi tragă o palmă. Una, izbăvitoare. Tragismul timpului se convertește în oboseală, iar oboseala este o *antecameră a morții*, cum spune Roland Barthes.

Destinul este, însă, rodul particularizărilor. Mama nu e un concept. Viața nu e un concept. Moartea însăși nu e un concept. O sumă de anecdote însoțește traseul fiecăruia, viața este o călătorie printre lucruri și acțiuni vulnerabile, vulnerate, perisabile, cu nimic mai consistente decât o bătaie de aripă de fluture. "Cel inocent nu știe, dar face; sau, mai bine știe ce face, dar nu știe că face; el nu cunoaște efectivitatea intenției lui pasionate și cu atât mai puțin posedă cunoașterea secundară a acestei cunoașteri" spune Vladimir Jankélévitch (în "Pur și impur"). În „Universul Mama” poveștile, obsesiile, amănuntele au propriile orbite în configurarea memoriei afective: „astă-noapte am visat dragă Mamă/ că în fața casei noastre de la Runc/ s-a deschis un chioșc de ziare/ cred că i-ar fi plăcut acest vis/ fratelui tău Ion poștașul satului/ care iubea mult ziarele și revistele/ și care făcea abonament gratuit/ pentru unii copii din sat/ eu nepotul lui/ mai ales că eram și orfan de tată/ aveam cele mai multe abonamente/ Luminița, Cezăătorii, Albina, Magazin istoric/ și mai încolo/ când eram la Generală/ am primit cadou de la el/ un abonament la România Literară și la Tribuna/ numai badea Vasile/ poetul/ mai avea aceste ziare în Runc/ diferența era că el își plătea abonamentul// dar nimic nu este pe degeaba/ mergeam cu vărul meu Leon/ pe toate văile și pe toate dealurile Runcului/ cu pensii scrisori și ziare/ ne întorceam victorioși/ toamna plini de noroi/ iarna înghețati de frig/ și preluam

trofeele ziarele și revistele/ pe care le citeam la lumina lămpii//...// îmi amintesc că m-ai trimis/ dragă Mamă/ să fiu strungaș la stână/ mi-am luat cu mine vreo zece cărți/ bineînțeles că pelerină de ploaie am uitat-o/ citeam ziua având grijă de capre/ citeam noaptea după ce adormeau ciobanii/ la lumina focului din colibă/ după ce am terminat/ ultima pagină/ a celei de-a zecea cărți/ am fugit acasă/ am ajuns noaptea târziu/ am bătut la ușă/ eram cu cărțile în brațe/ obosit înfrigurat și speriat/ m-am așezat în patul în care dormeai tu/ ai venit să mă strângi în brațe/ în timp ce-mi spuneai// nu știi ce s-o alege/ de tine copile//...// acum când nu mai ești cărțile mă ajută/ pe unele le citesc/ pe altele le răsfoiesc/ pe majoritatea le mângâi/ visând în timp ce citesc să scriu o carte despre tine/ evident/ cu scopul de a te uita/ și de a crea o distanță și mai mare între noi” (XVIII, „Zidul de cărți”).

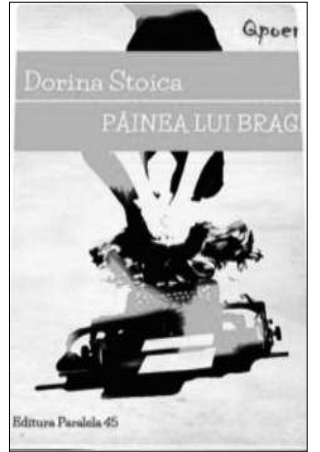
„Visul este dușmanul timpului”, spune Freud, o antinomie care situează omul la

intersecția dintre terestru și paradisiac, capabil să se regăsească în ambele locuri, dar situat mereu într-o contradictorie negăsire, „... într-o metafizică a pierderii voluptuoase”, după o definire a lui C. Rădulescu Motru, dar care nu e decât ceea ce numea și decela Lucian Blaga prin „contiguitatea luciferic – paradisiac”. În acest context „copilul” face *naveta* între cunoașterea luciferică și cunoașterea paradisiacă, omul este complet prin această dualitate, aceasta este condiția situării sale între immanent și transcendent. „Universul Mama” este cartea „înțeleșului de pierdere”, cu mica sa revoltă, versurile în sine sunt expresia acestei revolte înăbușită, fatalmente, în iubire: „sub pământ/ un sicriu// în sicriu/ moartea// deasupra pământului/ satul/ verde și mângâietor// deasupra satului/ cerul/ albastru și ocrotitor// deasupra cerului/ Universul Mama/ zâmbind copiilor/ din toată lumea// și mai deasupra/ Dumnezeu/ care ține/ umeori în palme alteori pe umăr/ și de cele mai multe ori în brațe/ Universul Mama/ și

peste tot/ vocea/ Universului Mama/ care spune:/ așa cum/ te iubesc de mult/ așa să iubești/ și tu tot ce te înconjoară// deasupra lui Dumnezeu/ o ploaie de Lumină/ care pătrunde/ peste tot/și rodește/ pretutindeni/ Iubirea” (XX. Zâmbind copiilor din toată lumea).

În carte, în cele douăzeci de poeme secvențiale, încărcate de afect, sunt reiterate vârstele omului (autorului; cartea este una puternic confesivă!) cu poveștile lor, cu simbolistica lor, cu limitele lor, după „logica” enunțată cândva de Eclesiast: „Toate își au vremea lor și fiecare lucru de sub ceruri își are timpul lui...(...)...căutarea își are timpul ei, și pierderea timpul ei; păstrarea își are timpul ei, și lepădarea timpul ei; ruptul își are timpul lui, și cusutul timpul lui; tăcerea își are timpul ei, și vorbirea timpul ei; iubitul își are timpul lui, și uritul timpul lui” (Eclesiastul, 3, 1-8).

Iar în rest, vorba psalmistului, cele ce le ai în minte, le ai și în inimă.

„Pâinea lui Bragi” de Dorina Stoica

(Editura Paralela 45, 2016, Colecția Qpoem)

Colecția de poezie Qpoem a editurii „Paralela 45” a dat o șansă la receptare și afirmare multor autori care și-au consumat până acum combustia în apariții editoriale în general la edituri din „orășele” din provincie care mai mult ascund un autor, decât îl promovează. În general editurile „din cartiere și apartamente” nu mai au noțiunea de redactor de carte, de lector, de corectură, de comunicarea editor-autor în definirea unui manuscris, a unei cărți și acest lucru se vede în amatorismul aparițiilor multor cărți dintr-o piață a cărții de poezie incoerentă, cu cărți care sufocă poezia între două coperti. Ar putea fi și cazul Dorinei Stoica, (supra-) viețuitoare la Bârlad, care a mai publicat ceva cărți până în acest an, dar cu care nu m-am interesat. Cartea recentă, „Pâinea lui Bragi” (Editura „Paralela 45”, 2016, Colecția Qpoem) beneficiază de un cuvânt de promovare semnat de Al. Cistelean, de o selecție riguroasă a redactorului de carte, scriitorul Cosmin Perța, de girul editorului Călin Vlasie. Cu așa nume însoțitoare, cu o grafică suplă și sugestivă, orice carte, indiferent de calitatea ei intrinsecă stârnește dacă nu interesul, măcar curiozitatea cititorului. Iar soarta se poate transforma în destin, nu-i așa? Căutând sursele specifice, cele ale internetului, am descoperit că Dorina Stoica „a practicat” și a publicat poezie religioasă, poezie tematică, umoristică, pamflete uneori, proză autobiografică, dar că întâlnirea cu „dinamismul” facebookului i-a modificat viziunea și gestică de autor. O spune chiar ea, cu un umor subțire, în debutul volumului: „Defilez pe facebook (dacă nu ești aici nu existi, e-o zicere mai nouă),/ cu o lista lungă de poezi, unii sunt deja consacrați./ Mă uit cu jind la poemele lor./ parcă aș fi un câine flămând intrat pe furie la masa stăpânilor./ Stau mai ales pe lângă poezii cu barbă./ Îndrăznesc uneori să întind mâna și să ciugulesc firimituri/ de fiecare dată cu speranța că sunt din „pâinea lui Bragi”./ In genunchi, printre mese acolo unde aburii bucatelor alese/ se amestecă cu mirosul inconfundabil al încălțărilor de firmă, luate la kilogram/ de la “magazinul de vise” second hand prind câte o metaforă, o mestec o rumeg, o las la dospit/ până sunt convinsă că-mi aparține./ Alerg cu ea sa-i fac loc într-un lung &poem./ Amintit de baba Vanga-n predicțiile apocaliptice despre România 2016,/ început acum vreo jumătate de veac când îmi număram primele fire de par alb/ și de când, îmi tot hrănesc cu firimituri căzute de la masa poetilor/ frustrările./ (asa cum mi-a scris în felicitarea de Anul Nou un poet cu barbă,/ devenit critic literar din lipsa de „pâine...”)” (Firimituri). Mai trebuie spus că unul dintre cele mai realizate texte din carte este

„Concediu pe facebook”, care încheie volumul.

În volumul „Pâinea lui Bragi” poezia este prezentată în mai multe registre, mai multe voci poetice se intersectează. O voce lirică este civic-pamfletară, cu un umor de cetățean perpetuu perdant într-o societate care nu își găsește cadenta: „sunt cetățean al României libere/ cu drept de vot/ și pensie minimă pe economie./ am demnitate, să se știe/ contribuția la biserică/ și impozitul mărite plătite la zi,/ precum și facturile curente achitate/ am refuzat cardul de sănătate/ din spirit de solidaritate/ cu o minoritate religioasă./ suntem una după alta/ trei case cu numărul șase.// întotdeauna privesc numai în sus./ să nu uit./ geamul meu este/ cu cincizeci de centimetri/ sub nivelul străzii” (întotdeauna privesc numai în sus). De altfel, Al Cistelean, în cuvântul de pe coperta a patra spune, între altele: „O malițiozitate descriptivă scoate în vervă scenele de cotidian social, iar inventarul de real se transformă în frenezie contemplativă; nu mai puțin în, firește, într-un denunț moralist”.

Altă voce este a biograficului transfigurat, cu un pregnant timbru elegiac, visul este un contratimp al aspirației: „Locuiesc împreună cu o cucuvea/ într-o casă părăsită./ Cu ușile închise învâț mersul în două picioare./ Prin nămolul întristărilor soție de zombi/ m-am târât./ O boare de vânt îmi suflă/ neliniști de pe inimă în soare./ Stol de fluturi aurii/ niște fulgi de umbra cuminți/ picături de nimic/ praf./ Într-o casă părăsită, cu ușile închise/ cos rochia pentru nunta de aur/ din pânze de paianjeni.” (Cu ușile închise). Sau: „mă trezeam în fiecare dimineață/ cu speranța că am primit/ perechea de aripi promise./ gândul o închpuia pe mama/ care mă năștea din nou/ și mă înfășa strâns” (Copy paste).

O altă voce poetică îngână înțeleșuri și subînțeleșuri religioase, o poezie calmă, caldă, fără excesivități și recurențe dogmatice: „mă voi muta într-o carte/ cu toate bucuriile și tristețile/ iubiri răstignite/ candelabre florilor de castani/ primăvara devreme icoane/ în așternuturile cu îngeri albăștrui/ mi-am atins cu degetele marginile/ viața și moartea/ cu un val subțire de lacrimi/ acoperită așteptam/ un Dumnezeu blând/ pe frunte alb/ mângâietor/ să nu mai plece de lângă mine/ intrându-mi sub pleoape/ unghii urechi nări/ în sânge răni vindecând/ boabe negre de mătânii/ cruci/ somn întârziat/ inima mi s-a făcut ceas deșteptător/ iar stigățul alb/ ied ales pentru masa de Paște” (primăvara, devreme, icoane).

La Dorina Stoica se vede, în mai toate textele, bucuria de a trăi și bucuria de a scrie. Și „subînțeleșul” că poezia e, în cele din urmă, o ieșire din contingent.

Diortosiri

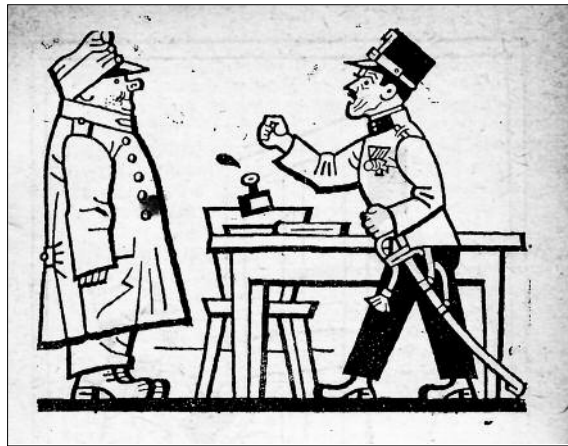
Moto-ul: „că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă” (Levantul).

Tabula rasa

Expresia pornește de la *tabula cerata*, tăblița acoperită cu un strat de ceară pe care se scria cu un *stilus* (*stylus*), un bețișor ascuțit la un capăt, neted la celălalt. Cu cel ascuțit se scria, imprimând litere, cifre în ceara moale, celălalt capăt se folosea la întinderea, netezirea stratului de ceară când se greșea, ori pentru a pregăti tăblița pentru o nouă scriere. Tăblița astfel răzuită era o *tabula rasa*.

Tabula rasa a fost hărăzită așadar unui destin de rafinament existențial.

Aventura începe – își ia de fapt avânt – prin compararea tăbliței rase cu memoria, și ea avidă să înregistreze informații. Și asta cu atât mai bine cu cât nu se împiedică în rămășițele altor semne întipărite anterior. Altfel spus, cu cât memoria este mai liberă, mai nemarcată de angajamente anterioare, cu atât se dăruie cu fidelitate ofertei prezente. Memoria copilului netrecută încă prin vămile cunoașterii este perechea perfectă a tăbliței cu ceara netezită, pregătită pentru scriere. Cum memoria hrănește intelectul, intelectul însuși

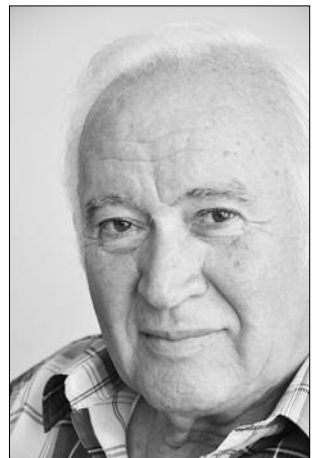

intră în tandem metasememic cu *tabula rasa*. Bineînțeles, numai intelectul neexersat, nemarcat, *neimpresionat* de experiența cunoașterii va fi adus la condiția unei *tabula rasa*. Astfel se încheagă un concept filosofic epistemologic. Metafora *tabula rasa* va fi curtată în decursul timpului cu zel metafizic (Aristotel, *De anima*, 3, 4, 430 a1, Toma d'Aquino, *Summa Theologiae*, 1,79,2; 1,89,1,3;1,101,1). Pe vremuri, protectorul acestor tăblițe era Hermes Trismegistul.

La nivel pedestru însă *tabula rasa* definește o persoană lipsită de cunoștințe, incapabilă de gândire. Până într-atât spiritul profan a tras în jos conceptul.

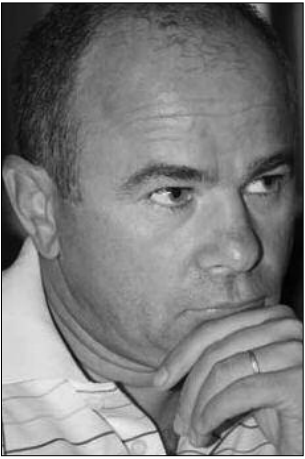
Dar cel ce folosește expresia în acest sens el însuși nu a stat mult timp aplecat peste tăblița de ceară, nu a șters prea multe pentru a se confrunța iar și iar cu fața întinsă, ca o invitație la experiența scrisului și cititului, a tăbliței cerate. Nici concentratele de înțelepciune: proverbe, aforisme, apoftegme etc. nu se consumă într-un sens dat odată pentru totdeauna.

Petru Pistol

La nivel pedestru însă *tabula rasa* definește o persoană lipsită de cunoștințe, incapabilă de gândire. Până într-atât spiritul profan a tras în jos conceptul.

Leonid Dragomir

Biblioteca de poezie

Scurtă inițiere în filosofie

Conferinței radiofonice din 1943 a lui Constantin Noica, publicată în *Eseuri de duminică* (Ed. Humanitas, București, 2011) i se potrivește perfect ceea ce spunea el despre o butadă a lui Jean Cocteau, anume că “poate instrui mai mult pe cineva asupra filosofiei decât câteva tomuri groase din bibliotecile de specialitate”.

Discursul încă tânărului filosof, pe atunci, începe chiar cu o reflecție asupra acelei butade: “Sunt unele cazuri când oglinzile ar face bine să *reflecteze* (s.a) puțin înainte de a reflecta imaginea”. Dincolo de sensul monden de primă instanță, el descoperă un altul, care îi privește direct pe filosofi. Acesta e legat de echivocul conținut în verbul *a reflecta* care poate însemna a răsfrânge imediat precum o oglindă și dimpotrivă, a nu răsfrânge, a sta pe gânduri. Plecând de aici, Noica afirmă cu îndrăzneala tinereții (avea 34 de ani) că: “între reflex, care e reflectare, și reflexiunea care e gândire elaborată, încapă toată istoria filosofiei”. Există pe de-o parte filosofi numiți realiști care consideră că un ochi exersat poate reda cu fidelitate existența și alții, idealisti care cred că lumea, pentru a fi înțeleasă, trebuie reconstruită prin gândire. Bineînțeles că nu de reflectarea realității imediate este vorba în cazul realiștilor, ci a esențelor și nu de o reconstrucție arbitrară fac uz idealistii, ci de una conformă alcătuirii minții noastre. Problema, continuă Noica, este că astfel de poziții extreme sunt foarte rare, de obicei întâlnindu-se forme mixte. “În fapt, spune el, gândirea filosofică a încercat întotdeauna să împace reflectarea cu reflexiunea: reflectarea lucrurilor cu reflexiunea omului”. Specificul filosofiei este că ea privește lumea și omul ca un tot: nici lucrurile exterioare fără om, precum în științe, dar nici omul rupt de lume ca în anumite forme de artă. Comparativ cu acestea, filosofia caută o formulă de echilibru – ideea este și a profesorului său Nae Ionescu – a omului cu lumea. Există mai multe forme ale raportului om – lume exprimate în gândirea teologică, magică și științifică. Toate însă rezolvă problema (conflictul) rupând echilibrul. În stilul său de a povesti fermecător idei abstracte, Noica recurge la un exemplu revelator pentru diferența specifică a gândirii filosofice față de cele trei enumerate mai sus: întâlnirea dintre om și câine.

În primă instanță, spune el, frica reciprocă creează între cei doi un echilibru. Într-o astfel de situație, teologul caută să iasă din ea, considerând că în calitate de făpturi ale lui Dumnezeu atât omul (el), cât și câinele sunt legați dincolo de teamă prin bunătatea divină. Se realizează astfel o împăcare cu câinele (lumea) în Dumnezeu, depășind deci echilibrul fricii. Gândirea magică de care aparține (nu o spune Noica), tehnica modernă depășește frica prin putere, forță, pe când cea științifică pune în joc cunoașterea. Numai filosoful se menține în echilibrul inițial, înțelegând că atât el cât și câinele sunt două fațete ale aceeași realități: frica (trimiterea la Heidegger este explicită). Chiar dacă practic, pe teren, echilibrul se va rupe la inițiativa omului sau a câinelui, filosoful a găsit un posibil echilibru înăuntrul existenței și tocmai aceasta este filosofia pe care ulterior va încerca să o exprime.

Așadar, dacă celelalte orientări ale gândirii presupuneau ruperi de nivel, filosofia rămâne la nivelul lumii afirmând omul și existența într-o unitate indestructibilă. Un astfel de raport nu mai este unul de dominație (cum e în cazul tehnicii și științei), ci unul de prietenie cu lumea, care apropie filosofia de teologie. Noica face iarăși o afirmație tranșantă: “Filosofia e o teologie fără har”.

Întrucât iubește echilibrul cu lumea, filosoful o acceptă cu toate ale ei, bune și rele, frumoase și urâte. Mai presus decât pe Dumnezeu, el iubește ordinea lăuntrică a lumii, pe care încearcă să o scoată la iveală. Este tot o formă de cunoaștere, dar nu una distanțată de lume, precum cea științifică, ci plecând din intimitatea lumii, “de acolo unde granițele între om și lucru se pierd în idei și unde ideile, încărcate de toată miera lumii nu mai lasă loc nici pentru realitate, nici pentru abstracțiune, ci doar pentru esențe”. În filosofie, înțelegea ca echilibru realizat prin cunoaștere unitară a lumii plecând de esențe, se poate ajunge de oriunde, dinspre artă, științe, matematică sau experiența vieții, totul este să existe “un dram de nebunie și un munte de măsură”.

De ce am avea totuși nevoie de filosofie când avem teologia care ne vorbește despre Dumnezeu și relațiile lui cu omul și cu lumea, tehnica, forma actuală a magiei, care pare a ne oferi totul în materie de confort, comunicare, satisfacerea dorințelor etc, sau certitudinile științelor din ce în ce mai exacte? Noica nu răspunde direct, dar pornind de la considerațiile sale putem, cred, intuiti că doar starea de echilibru cu lumea, cu excluderea raportului de dominație ne mai poate da ideea omului total, a lui Adam dinaintea căderii. În teologie există riscul unei spiritualizări dezîncarnate sau reducerea la un discurs ce și-a pierdut obiectul (pe Dumnezeu), tehnica actuală face ravagii în natură ca și în viața noastră interioară, raționalitatea științifică poate duce la înstrăinarea de lume. Filosofia, ca și marea artă, despre care Noica în mod simptomatic nu vorbește, nu poate, cum credea prințul Mișkin, să mântuiască lumea prin frumusețe, dar să ne facă să întrezărim fie și pentru o clipă ce înseamnă această mântuire cu siguranța da.

Alexandru Cazacu

Declarație de iertare

Și nimeni nu mai poate zâmbi
sfâșietor de frumos
așa cum faci tu de fiecare dată
când începe să ningă
și nu mai sunt atât de sigur
că orașe întregi zărite în
plăsmuirea mea sunt doar
imaginare

În blana unui tigru tărcat se
ascund serile

O declarație de iertare scriu
păsările

cu aripile mici prin orizontul
grena al iernii

unde mereu cel vindecăt
se va așeza între noi
se va bucura și nu va dori să
povestească

Soarele rece și alungit pare a fi
ochiul unui ciclop invizibil
alergând deasupra zăpezii
să ne spună
despre binele înfăptuit cu cruzime
despre răul adus din întâmplare
acum când zilele trec cu teamă și
speranță
spre jadis et naguère

Elipsele lui Kepler

Miezul acestei toamne cucerindu-
te

ca o actriță de vodevil utilizându-
și rafinat trucurile

cu lumea ce pare un măr întreg
între seceri și iatagane

când lut pe lut se caută
iar lucruri ar vrea să modifice

ADN-ul altor lucruri

Auzi măduva ce fierbe în snopul
de trestie din mlaștini

și suprafețele plane ce își dispută
spații

Elipsele lui Kepler înving cercurile
războiul lor rece îți îngheață rănile

iar cel cald ți le cauterizează
în ritmul pulsului

ce stetoscoapele îl pierd și-l află
aleatorii

când toți astrii pleacă
să admire un vernisaj rupestru

iar pe cer luna se divide în două
luminând emisferele

Foggy morning

Strada luminată de ferestrele
încăperilor din demisoluri

după toate căderile de tensiune și
de calitate

a unei singure, mult prea singure
nopti

când treci prin ceața adusă se
strâmtoarea Bering aici

într-un Februarie devenit
bazileul abulic

acestei dimineți aproape
inepuizabile

sub bilanțul moral al agențiilor de
presă și spectacol

când auzi cuvântul ce trebuie spus
cuiva

care a fost cu tine traversând o
încercare

dincolo de zona de duplicitate de
care este nevoie pentru a exista

când fiola cu otravă purtată de
cinism la rever

are prea mică concentrația
și o iubire povestită

nu poate fi decât o pierdere a ei

Cota zero a diplomației

Mă tem că așteptarea o să-și
retragă

frumoasele ei ambasade
și nici nu va mai conta

dacă totul este o chestiune de
artificii aritmetice

ori dacă cumva pe aceste
înfrigate ore

cineva ar fi dispus să le
răscumpere

așa iernatice
ca niște erezii ce au sfârșit

prin a propovădui canoanele în
burguri scolastice

când amiaza se prelungește
agonic

spre cota zero a diplomației
unde fâșii de teritoriu comun

se pierd prin neprezentare
în spațiul social dintre noi

mai neutru acum
decât o sută de Elveții

Lumina de Septembrie

Tu crezi că minunea zilei de azi va
sosi negreșit către amiază

așa cum ești sigur că două
amintiri despre același eveniment

pot fi adevărate chiar dacă se
contrazic

și cum deasemenea înțelegi că
puțina făină din hambare are

ambția să fie hrană
pentru întreg mapamondul

devenit o dependență mai mare
Doar crengile măceșului feliază

lumina de Septembrie
unde iubești

iar singurătatea celuilalt începe
să te chinuie

și îi auzi pleoapele ochilor săi
deschizându-se

acum când pete de galben surăd
muribund pe ziduri vechi

iar anotimpul sosește cu eleganță
în oraș

precum un lord ce se retrage la
senectute în Orient

Cinci minute

Și astăzi câștigători vor fi cei care
rezistă în suferință

cinci minute în plus față de
adversar

când Aprilie explodează ca o
grenadă

în ciresii din fața geamului
și mai scriu o filă din jurnalul unui

călător amânate
și fâșie prin podurile casei procese

verbale
prin care arhanghelii își predau

unul altuia lumea

Și astăzi străzile se scurg una în
alta precum apa

în vasele comunicante, în
jgheaburi și bidoane

în fortul unui crenel ce se va
surpa

la atingerea păsării venită să se
odihnească

printre mieii de jertfă ce-și frâng
unul altuia grumazul

printr-o vânzare de timp de răni
și duminici

ce mereu ne întâmpină

Echivalențe

Petru Creția - 90

(n. 21 ianuarie 1927–
d. 14 aprilie 1997)

Epitaf

Se zice că cei care dorm în pământ
Îmbrățișați în puterea iubirii,
Încă fierbinți de cât au ars cândva,
Rămân așa mereu, curați și nestinși,
Că deasupra mormântului lor
Cresc veșnic, împreună, neuitarea,
neodihna, neprihana,
Pomii în floare și pomii în roadă,
Că sunt aduși pruncii ca să crească mai
frumoși și mai răi,
Că, o data creșcuți,
Vin să danseze acolo – încununați
Și invulnerabili,
Că noaptea morții e plină
De violente lumini
Și că numai zilele arse și albe
Pot fi pustii ca să-I lase
Subpământenei iubiri
Răgazul ei.

Epitaph

Translated by
PROCOPIE CLONȚEA

They say those sleeping in the earth's
dust
Embraced in love's powers,
Still hot with so much burning once,
Forever stay the same, unblemished
and untouched,
Because above their grave,
Non-forgetfulness, non-restlessness,
non-sinfulness do grow eternal
And so do trees in bloom and trees in
fruit,
Because newborns are brought to grow
more beautiful and meaner,
Because once grown up,
They come to dance there - crowned
And invulnerable,
Because Death's night bespangled is
with
Violent lights
And because it's only the days burned
and white
That can be empty, but empty so as to
allow
The love under ground
Its respite.

Tequila și vară perpetuă: Itinerarii de vacanță,

Pitești, Paralela 45, 2016

Doctorul Viorel Pătrașcu este un romantic. Într-o lume în care mulți aleargă după câștiguri tot mai mari, vânzând din bunurile țării și furând fără rușine din banul public, domnia sa face călătorii în locuri încărcate de frumuseți și de istorie. Cunosându-și contemporanii, autorul scrie: „Acei români care au fost în ultimele două decenii într-o goană nebună și periculoasă după averi, vor pufni în răs când vor citi cu ce m-am ales în 32 de ani de călătorii: mii de fotografii și diapozitive, scoici și pietricele culese de pe plajele lumii, ceramică și magneti, să le pot privi zilnic ca mărturie a faptului că n-am trăit degeba” și că „Am fost acolo” – cum se numește un site pe Internet, legat de turism. Am fost în 32 de țări”.

Cartea aceasta se deschide cu un capitol dedicat provinciei italiene Toscana și Florenței, capitala acesteia, unde s-a născut Renașterea. Întregul capitol este foarte bogat în informații istorice importante, iar autorul prezintă cu plăcere, de câte ori are ocazia, pentru cititorii săi, astfel de informații.

Dacă Bologna îi pare „un oraș bătrânicios”, este puternic impresionat de Universitatea din acest oraș, instituție prezentă în documente din anul 1088! și seamănă cu rectoratul Universității din Cracovia, fondat în anul 1364. Reținem că Universitatea din Bologna are 54 de facultăți, cele mai însemnate fiind facultățile de drept și de medicină. Autorul nu uită să spună că pe aici au trecut Dante, Petrarca, Copernic sau Umberto Eco.

Și aici s-au înmulțit hoții de (buzunare)!

Guvernele italiene de după al doilea război mondial au avut grijă să împănască țara cu un păienjenis de autostrăzi, ceea ce ușurează și stimulează turismul.

Mereu atent la drumul străbătut și totdeauna având carnetul de însemnări la îndemână. Cuvinte de admirație are și despre orașul Pisa cu „cele trei minuni ale arhitecturii construite de niște genii care au trăit cu zece secole în urmă”. Este vorba de Baptiseriul, catedrala și turnul înclinat.

Cu o populație de 80.000 de locuitori, orașul Luca, în care în anul 1858 s-a născut compozitorul Puccini, este „încântător, patriarhal și patină de vechi, noblețe și ștaif”. Tufele de iasomie, trandafiri urcători înfloriți, tihna și liniștea aristocratică fac din Luca un obiectiv ce nu trebuie ocolit de oricine ajunge în Toscana”.

Dar, spune autorul, „Adevărata Toscană, această minune în peisajul Dumnezeiesc al Italiei, am văzut-o în ziua în care s-a organizat pentru grupul nostru vizita la Siena și Simignano”. Turistul este impresionat de cursa de cai, „numită Palio și care este unică în lume”, organizată mai întâi în anul 1656.

Vizitează Genova, „cel mai important port al Italiei, un oraș plin de biserici, muzee și palate din perioada Renașterii”; orașul în care a văzut lumina zilei Cristofor Columb și „una dintre cele patru republici maritime ale Italiei, alături de Pisa, Veneția și Amalfi”.

Curând turiștii au ajuns la Portofino, unde „minunea mării și a peisajului se plătește scump”. Călătorul a plecat din Toscana cu regretul că nu a văzut și alte câteva locuri de mare interes istoric și artistic.

Interesante informații găsim și în al doilea capitol al cărții intitulat **În Lefkada, pe urmele lui Onassis**. Ni se prezintă câte ceva din viața bogatului armator (mort în 1975), care a fost căsătorit cu Maria Callas și cu Jacqueline Kennedy.

Capitolul **Tequila și vară perpetuă** ne familiarizează cu lumea Mexicului, cu istoria fascinantă a neamurilor precolumbiene și cu istoria postcolumbiană a acestei mari țări. Rețin informația potrivit căreia „Grecii și romanii au fost artiști. Mayașii doar truditori”.

O revelație: Fascinanta Sicilia. Și aici autorul ne prezintă câteva informații geografice și istorice. Aflăm unde se găsește mormântul compozitorului Vincenzo Bellini, câte ceve despre castelul Ursino. „Fără nici o exagerare, Sicilia este ca o grădină a lui Dumnezeu”; „nimeni nu-și poate imagina cât de bogată este moștenirea culturală rămasă de la greci, romani, normanzi, arabi și spanioli. Pătrunzi într-o adevărată peșteră a comorilor...”. Pe turist îl frapază calitatea autostrăzilor care împânzesc insula în orice direcție te-ai deplasa”. Și suferă că în țara noastră nu sunt astfel de „bunuri” ale civilizației.

Cu gândul la lumea mediteraneană, turistul spune că **La Londra, uneori vara-i ca iarna**. „Orașul a fost fondat de celți și devine reședință regală în 1066 sub Wilhelm-Cuceritorul”. Și aici este puternic impresionat de Trafalgar Square și de Celebrul Big Ben. Reținem și o caracterizare a meridionalilor: „Italienii, francezii, spaniolii parcă-s făcuți din același aluat. Sunt calmi, surâzători, guralivi, joviali, ușor leneși, exuberanți și pătimiși”, pe când „Englezii sunt distanți, reci, mofluzi, grăbiți, exacti, posaci și prețioși”.

British Museum, „acest muzeu mamut este cel mai vechi din lume, fiind inițiat în 1753 de un anticar. „Toate piesele din colecții sunt antice și provin din Egipt, Orientul Mijlociu, Japonia, situri arheologice sudaneze, grecești și romane”. Tot aici se află, din 1802, și celebra Stelă de la Rosseta, pe baza căreia a fost descifrată scrierea hieroglifelor egiptene.

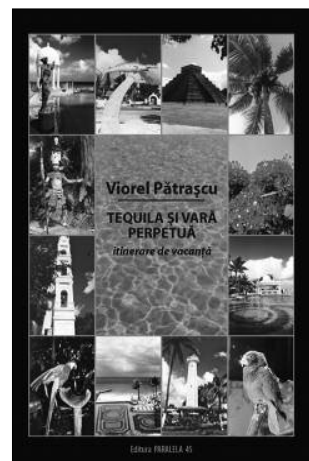
Turistul Viorel Pătrașcu s-a bucurat, și în insula Skiathos, de toate facilitățile pe care i le oferă mereu pământul Greciei.

Ultimul capitol al cărții este **O perlă din șocanta Asie: Thailanda**. În țara aceasta ai ce vedea, începând cu infrastructura rutieră: autostrăzi cu 4-6 benzi pe un sens de mers, unele suspendate. Țara este o monarhie constituțională, pe tron fiind Rama al IX-lea. Capitala Bangkok are peste 10 milioane de locuitori. Turiștii ajung la **ferma de crocodili**, cu 60.000 de animale din specii diferite. Autorul ne informează că „spectacolul străzii este neobișnuit și pitoresc pentru un european”. Peste tot polițiști, dar nu sunt cerșetori. Impresionant este metrourul suprateran. Aici se fac averi din industria sexului. Sunt atât de multe de văzut, de parcă ai fi în 1001 de nopți. Te uimesc templele și culorile, milioanele de turiști care vin anual aici, unii impresionați de religia budistă sau de statuile lui Budha. Trec peste alte informații cu totul interesante, invitându-l pe cititor să caute cartea aceasta și să se informeze mai amănunțit.

Închei această prezentare cu precizarea că volumul are în final o mulțime de fotografii de bună calitate care te fac să rememorezi ceea ce ai citit.

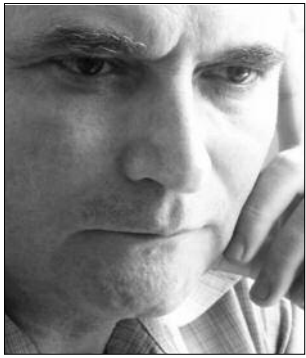

Țara este o monarhie constituțională, pe tron fiind Rama al IX-lea. Capitala Bangkok are peste 10 milioane de locuitori. Turiștii ajung la ferma de crocodili, cu 60.000 de animale din specii diferite. Autorul ne informează că „spectacolul străzii este neobișnuit și pitoresc pentru un european”. Peste tot polițiști, dar nu sunt cerșetori. Impresionant este metrourul suprateran. Aici se fac averi din industria sexului. Sunt atât de multe de văzut, de parcă ai fi în 1001 de nopți.

litere

Șerban Tomșa

Casă roșie pe o pajiște verde

Mărtac, Veteranu

Mi se spune Veteranu. Am făcut patru ani de război și n-am împușcat pe nimeni.

Așa, bun. Acum o să mă pun la masă. Intru în bucătăria de vară și iau din cui măsuța mărunță, mică, rotundă. O pun jos și în jurul ei așez cinci scaune. Unul e pentru mine. Celelalte rămân goale. Nevastă-mea, Gherghina, a murit acu' câțiva ani, la bătrânețe. Și-a rupt un picior și pe urmă a făcut infecție, că n-a vrut doctoru' s-o opereze, dacă n-am avut nimic să-i dau. Fata mea, Stana, a plecat la optispe ani și nu mai știu nimic de ea. Maria, sora ei mai mare, a murit de cancer după ce a trăit zeci de ani într-o șatră de țigani, măritată cu fiul bulibașei. Mort e și Stele, băiatul cel mic. Trăiește numai Ilie, dar e și el pe ducă, după ce a muncit treizeci de ani în minele de la Petroșani. Numai el, Ilie, e la casa lui și poci spune că într-o vreme la fel era și Maria, dar rareori veneau pe aici cu familiile. Țigani se țineau deoparte, iar ai lu' Ilie sunt prea departe, la dracu'-n praznic. Am văzut-o o singură dată pe navastă-sa, era o unguroaică pietroasă care mânca numa' carne. Sarmale, fripturi, chiftele și mai ales cârnați. De obicei venea fiecare singur, cu o sacoșă în mână. Îmi aduceau țigări și câte o sticlă dă băutură. Sunt singur în fața străchinii și a mămligii reci, rămase de ieri, dar îmi place să-mi închipui că sunt toți cu mine și că îi aud vorbind.

— Pe seară mă duc după iepuri, zice Stele.

— Nu mai sunt, sare Stana cu gura. I-au împușcat pe toți. Toți oamenii au azi puști și ies când poftesc la vânatoare. Nu mai sunt nici prepelițe, le-au mătrășit și pe alea. Mi-e, dracu', să nu mă găurească și pe mine când mă duc în gura serii să mă plimb.

— Las' că are cine să te găurească, mormăie Maria.

— Și zici că te duci la plimbare? rânjește Stele. Am văzut eu ce faci tu. Plimbi berbecu' lu' ăla ăla mustăciosu' dă să dă ofițer din București.

— De ce ești supărat, nene Ilie? întreabă Maria.

— E, necazuri pe capu' oamenilor. Am auzit că se mai închid două mine.

Numai eu tac, tac, tac.

Da' acu' trebuie să-i învăț dă bine.

— Ia mai lasă, Stele, fata în pace. Și nu mai omori iepurii, că e păcat. Iar tu, Ilie, cată să te mai menajezi, că ai înghițit atâta praf de cărbune și vezi și tu că azi oamenii se îmbolnăvesc mai repede. Poate găsești un post la suprafață, de conțopist, acolo.

Aștept să-l aud zicând :

— Nu-mi convine, bre, că la suprafață se plătește mai prost.

Dar e o liniște de mormânt. Se aud numai câinii care schiaună să le dau și lor ceva de mâncare. Am cinci. I-am adunat de pe drum, i-am îmblânzit și mi-e tare milă de ei. I-am botezat după numele nevestei și ale copiilor : Gheorghe, Ilie, Maria, Stele și Stana.

Am părerile mele. Ce a pierdut un om prin samavolnicie trebuie să primească înapoi, la o dreaptă judecată. Asta am spus mereu, ăsta e adevărul. Așa stă treaba și cu nepotul boierului care e îndreptățit să primească pământului bunicului său și să devină stăpân peste vechea moșie. Numai că, vezi tu, bucăți mari din averea asta au luat-o pe un drum fără întoarcere. Pădurea s-a împușinat. Până mai acu' cincizeci de ani se întindea până la marginea satului. Ni se pierdeau păsările și animalele în zăvoaie și în iernile grele intra lupul în sat să fure oi. Într-o iarnă cu zăpadă mare și ger de crăpa pietrele, i-a luat lupu'

purcelul lui Petre a lu' Picu și am sărit toți cu ciomege și feștile și lupu' s-a speriat și a fugit, da' spinarea porcului s-a rupt și dihania a rămas cu o bucată în gură, lipsindu-se dă restul godacului. Și am tăiat rămătoru' acolo, pă câmp, între ultimele case și pădure, și am curățat frumos, cu cuțitul, mușcătura dă lup și am pârlit animalul și l-am ciopârțit și l-am cărat omului acasă. Era ger mare și înghețasem rău, că nu era, ca azi, multă băutură, iar cine avea nu dădea. Încă Năturtă leșinase dă ger și a fost nevoie să-l ducem la cârciuma lui Țurai și să comandăm niște țuică fiartă. Era dimineată, zorii se prelingeau prin geamurile înghețate și noi beam țuică tare, dulce și fierbinte. Acum s-au dus toți, satul e pustiu, nici nu știu dacă mai figurează în scripte, mai suntem câțiva inși, mai toți fără căpătâi, dacă nu-i punem la socoteală pă proprietarii celor trei vile dă pă malul râului, veniți din București să-și clătească mințile în sălbăticie. Restul s-a risipit prin cătunele vecine. Și, cum ziceam, mulți s-au înădădit la avutul boierului. Unii chiar au făcut case cu etaj pe locurile lui. Mai pasă de-i mută ! Cică au drepturi și cer despăgubiri, așa că boierul s-ar mulțumi mai bine cu niște pârlouage pline dă pietroaie pă care noii bogățani i le aruncă la schimb. Că ăștia, când s-au făcut că le dă pământ oamenilor, au ales loturile mai grase pentru ei și restul au împărțit proștilor. N-a mai luat fiecare unde a avut înainte. Așa se face că ne-am trezit cu câteva pogoane date în douăzeci dă crâmpie, numai pietre și nisip, dă n-ai ce să pui acolo, în afară dă scaieți și mușeți. Încă Alucutare, care avusese pământ negru, dă grădină, primise două pogoane într-o mâncătură de mal, unde nu mai era nimic, decât niște văgăuni prin care trecea apa și, ca să fim, cinstiți, creșteau câteva sălcii și o grămadă dă răchiți. Că i-am și zis, Voicule, acu o să te pricopsești și tu, că poci să te apuci să împletești răchiți și să faci târne și gratii dă căruțe și să mergi cu ele la târg să le vinzi. Ce să mai vânz, bă, că atunci când au aflat că mi-a dat mie locul ăla, au năvălit ca tătarii și au tăiat sălciile și au furat și răchițile, dă ziceai că e sfârșitul lumii. De, să apuc eu prea mult? Și cine a făcut asta ? Cine ? Ția care au, că ăla care n-are nimic, nici nu dobândește, că îi e rușine și frică să intre în averea altuia. Cui are i se va mai da, cui n-are i se va mai lua, glăsuiește Ecclesiastul și nesătuii știu cel mai bine asta. Nu mai zic dă fântânile dă pă câmp, că au fost astupate și înfundate cu câini, pisici și găini moarte. Așa blasfemie nu s-a pomenit printre noi, creștini ortodocși. Distrug pădurea și loturile oamenilor, ca să facă focul și să facă și rău, dar cu apa, sfânta apă, care nu-ți cere bani, ce faci ? Erau și puțul Badii și puțul lui Năbădaie, făcute dă oameni dă ispravă, întru pomenire și întru răcorirea drumeților și acu ce-a mai rămas ? Niște gropi duhnitoare pline de stârvuri împuțite. Doamne-Dumnezeule, unde ne va merge sufletul ăsta păcătos, că mult nu mai avem până vom ne vom da foc unii altora și nu mai avem mult nici până vom fi ca găinile alea aruncate la gunoi!

Prin sate au mai rămas doar nebunii.

Lenin cel Mare

Peste patruzeci de ani, Petre a lu' Picu era încălțat tot cu ghetete alea sau, mă rog, cu unele identice, casa roșie era tot pe pajiștea aia verde, iar noi încă îi dădeam ocol. Și atunci mi-a venit ideea să-i chem pe toți și să ne facem o casă așa cum visasem în copilărie.

Casa din vis, pe care trebuia s-o construim împreună. Templul nostru de aur, citadela de necucerit, miezul lucrurilor, urma cutezătoare pe pământ a unor vieți risipite. Le-am vorbit camarazilor despre hogeacul nostru. Aș fi amplasat-o într-o vale verde, înconjurată de dealuri împădurite, ca de tribunele unui amfiteatru deschis către sud, de unde venea lumina soarelui. În mulții ani care mă cocărseseră, o proiectasem cu mai multe etaje susținute pe o fundație mobilă, prevăzută cu rotile camuflate sub demisol, în așa fel încât să se poată mișca automat pentru a prinde permanent, în celulele sale fotovoltaiice, montate pe fațadă și pe acoperiș, lumina soarelui. Prin ferestre nu s-ar fi putut privi afară. Acestea ar fi niște ecrane uriașe, orientate către interior, care ar fi oferit locatarilor peisaje din diferite regiuni ale lumii. Primele două niveluri ar fi arătat peisaje din zona ecuatorială. Ar fi urmat tablourile subecuatoriale, tropicale, umede și uscate, temperate, arctice. Ultimele etaje ar fi dedicate zonei polare și vârfurilor montane. Va fi o casă ca muntele Kilimanjaro. Stalin m-a întrebat de ce vreau să montăm sisteme fotovoltaiice pe fațadă, când am putea să le punem pe toate pe acoperiș. N-am acoperi energia consumată, i-am răspuns și i-am făcut un calcul din care reieșea că ecranele, încălzirea, iluminatul, apa caldă, aparatura casnică și electronică ar consuma chiar mai mult curent decât ar putea oferi o toate fațetele casei îmbrăcate în material fotovoltaiic. Ce culoare să aibă? m-a întrebat Lenin cel Mic. Nu contează, am zis. O vom face să aibă, la fiecare ceas al zilei, o altă culoare. Noaptea însă va fi luminată ca un transatlantic sau ca un uriaș OZN care se mișcă printre constelații. De unde o să luăm bani? a întrebat Petre a' lu' Picu. Urmărim vechile clădiri boierești sau care au aparținut chiaburilor, i-am răspuns. Toate, dar absolut toate, au comori ascumse prin fundații sau prin pereți. Credeți că urmașii boierilor au venit pentru niște pârlouage și o dărâmatură numită conac? Asta i-a pus pe gânduri și au stat îndelung cu nasurile în pământ, frământându-și mintea cum am putea da peste comorile tănuite. Petre a' lu' Picu a spus, încrețindu-și fruntea, că el a auzit că asemenea comori se găsesc numai cu ajutorul unor hărți întocmite de cei care au ascuns aurul. De unde să luăm noi harta care să ne ducă la locul plin cu bogății? Cum de unde? le-am zis. Îi urmărim pe boieri, fiindcă măcar unul dintre ei trebuie să aibă habar de hartă.

Pe urmă am încercat să împărțim casa pe etaje și regiuni geografice, urmând ca la întâlnirile noastre, fiecare dintre noi să descrie ce a văzut și să relateze ce i s-a întâmplat. Cei mai mulți voiau etajele cu junglă și cu peisaje polare. Pentru început, Petre primi un apartament în inima junglei, Stalin se procopsi cu unul în Alaska, iar Lenin vru o locuință pe vârful munților Himalaya. Țstora mai bățoși le priedește, nu știu de ce, frigul.

Mărtac, Veteranu

Am citit undeva că în Franța și în alte părți ale lumii, fiecare sat avea înțeleptul său, adică o persoană respectată de ale cărei păreri se ține cont. Se mai întâmplă și la noi, dar de regulă, cum e și la Poienile Roșii, fiecare sat are prostul său.

Poienile Roșii e o comună cu rădăcini adânci în pământul din Vlașca, alcătuită din patru sate. Poiana Mare, adevărată vatră de